

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

HİZMET İHRACATINDA KOSOVA PAZARI

Priştine Ticaret Müşavirliği

Ekim 2023

SUNUM PLANI

I. Genel Bilgi, Temel Ekonomik Göstergeler

1. Kosova Genel Bilgiler
2. Dış Ticaret Verileri
3. Kosova Pazarı ve İş Kültürü
4. Genel Değerlendirme

I. Hizmet Sektörü ve Alt Sektörler Bazında Değerlendirmeler

1. Kosova Uluslararası Hizmet Ticareti
2. Kosova Altyapısı
3. Yük Taşıma ve Lojistik
4. Müteahhitlik ve İnşaat Hizmetleri
5. Bilişim Sektörü
6. Turizm Sektörü
7. Sağlık Sektörü

KOSOVA GENEL BİLGİLER

- **Yüzölçümü:** 10,887 km²
- **Nüfus (2021):** 1,773,971 kişi
- **GSYİH (2022) :** 7,95 milyar €
- **Kişi Başına Düşen GSYİH (2021):** 4.486 €
- **Yıllık Enflasyon Oranı (2022):** 11,6%
- **İşsizlik oranı (2022 ortalama) :** % 16.6
- **Asgari ücret (net):** 170 €
- **Ortalama maaş (2022 ortalama) :** 521 €

KOSOVA DIŞ TİCARETİ

Yıl	2021	2022	2022 (Ocak – Temmuz)	2023 (Ocak Temmuz)
Toplam İhracat (€)	755 milyon	920 milyon	526 milyon	495 milyon
Türkiye'ye İhracatı (€)	17 milyon	23 milyon	13 milyon	11 milyon
Toplam İthalat (€)	4,6 milyar	5,63 milyar	3,14 milyar	3,19 milyar
Türkiye'den İthalatı (€)	587 milyon	842 milyon	433 milyon	450 milyon

- Kosova'nın en çok ithalat yaptığı 5 ülke : **Türkiye (%14,1)**, Almanya (%12,9), Çin (%10,3), İtalya (%5,7), Arnavutluk (%5,4)
- Kosova'nın en çok ihracat yaptığı 5 ülke : Kuzey Makedonya (%15,1), Arnavutluk (%12,5), ABD (%11,4), Almanya (%10,5), İsviçre (%8,6) **Türkiye %2,3'lük pay ile 10. sırada**

KOSOVA PAZARI VE İŞ KÜLTÜRÜ

- Gümrük vergisi %10
  - AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması
  - Türkiye ile STA
- Kurumlar vergisi %10
- KDV %8 ve %18
- Basit Şirket Kurma Süreci
- Gelişmiş finansal altyapı
- AB pazarına yakınlık
- Yüz yüze iş kültürünün önemi

GENEL DEĞERLENDİRME

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> - İş kurma kolaylığı - Liberal ticaret rejimi - Genç nüfus - Düşük vergi oranları - Düşük işçi masrafları (ücret + diğer masraflar) - Para birimi – düşük enflasyon - Stratejik konum - Türkiye'ye karşı olumsuz önyargının olmaması	<ul style="list-style-type: none"> - Siyasi istikrarsızlık - Nitelikli iş gücü bulma zorluğu - Yetersiz Kurumsallık - İş gücü sürekliliği - Yeni kurulmuş bir ülke - Sırbistan vb. ülkeler tarafından tanınmaması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> - Avrupa ile vize serbestisi - Altyapıya yatırım olanakları - Özelleştirme olanakları - TR ile STA; CEFTA - AB Süreci	<ul style="list-style-type: none"> - Uluslararası kuruluşlarda üye olamama - İstikrarsızlık - AB sürecinin uzaması

KOSOVA ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

	2021	2022	2023 (2. Çeyrek)
Hizmet İhracatı	1,9 milyar €	2,5 milyar €	1,08 milyar €
Hizmet İthalatı	871,1 milyon €	1,12 milyar €	536,3 milyon €

Kaynak: Kosova Merkez Bankası

Sektörlere Göre Kosova'nın Hizmet İhracatı

(milyon €)

	2020	2021	2022
Seyahat	628,0	1.490,1	1.875,3
Telekomünikasyon, bilgisayar ve bilgi hizmetleri	71,7	98,8	210,1
Taşıma	47,2	77,5	122,5
İnşaat	11,9	29,8	49,4
Kişisel, kültürel ve eğlence hizmetleri	3,2	15,6	32,9
Devlet malları ve hizmetleri	32,5	31,4	29,2
Sigorta ve emeklilik hizmetleri	55,6	9,6	12,3
Diğer	144,6	153,3	171,1
Toplam İhracat	994,9	1.906,0	2.502,6

Sektörlere Göre Kosova'nın Hizmet İthalatı

(milyon €)

	2020	2021	2022
Seyahat	205,8	344,8	449,6
Taşıma	131,5	208,7	290,5
Sigorta ve emeklilik hizmetleri	52,5	63,7	83,6
Telekomünikasyon, bilgisayar ve bilgi hizmetleri	36,3	48,0	78,3
Devlet malları ve hizmetleri	17,5	19,5	23,2
Kişisel, kültürel ve eğlence hizmetleri	3,1	7,3	14,2
Finansal hizmetler	6,5	10,0	7,2
Diğer	150,0	169,1	180,9
Toplam İthalat	603,3	871,1	1.127,5

Kosova'nın Hizmet Ticaretinde İlk 10 Ülke (2020)

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

Hizmet İhracatı

	Ülke	Tutar (milyon €)
1	Almanya	267
2	İsviçre	162
3	Avusturya	56
4	Arnavutluk	55
5	Birleşik Krallık	51
6	A.B.D.	47
7	İtalya	42
8	İrlanda	30
9	Fransa	27
10	Slovenya	27
16	Türkiye	10
	Toplam	995

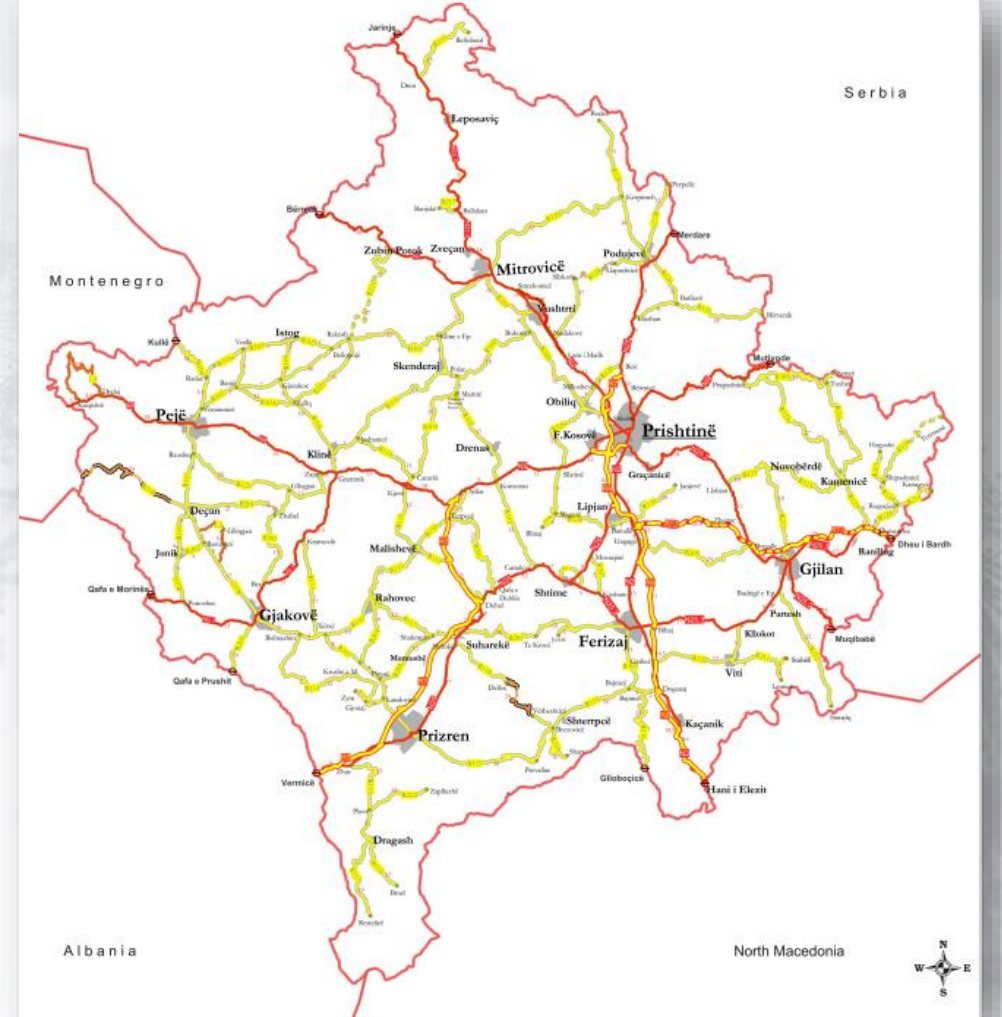
Hizmet İthalatı

	Ülke	Tutar (milyon €)
1	Arnavutluk	116
2	Türkiye	46
3	Almanya	43
4	Birleşik Krallık	32
5	Çin	22
6	Kuzey Makedonya	19
7	A.B.D.	18
8	İsviçre	17
9	İtalya	17
10	Avusturya	15
-	-	-
	Toplam	603

KOSOVA ALTYAPISI

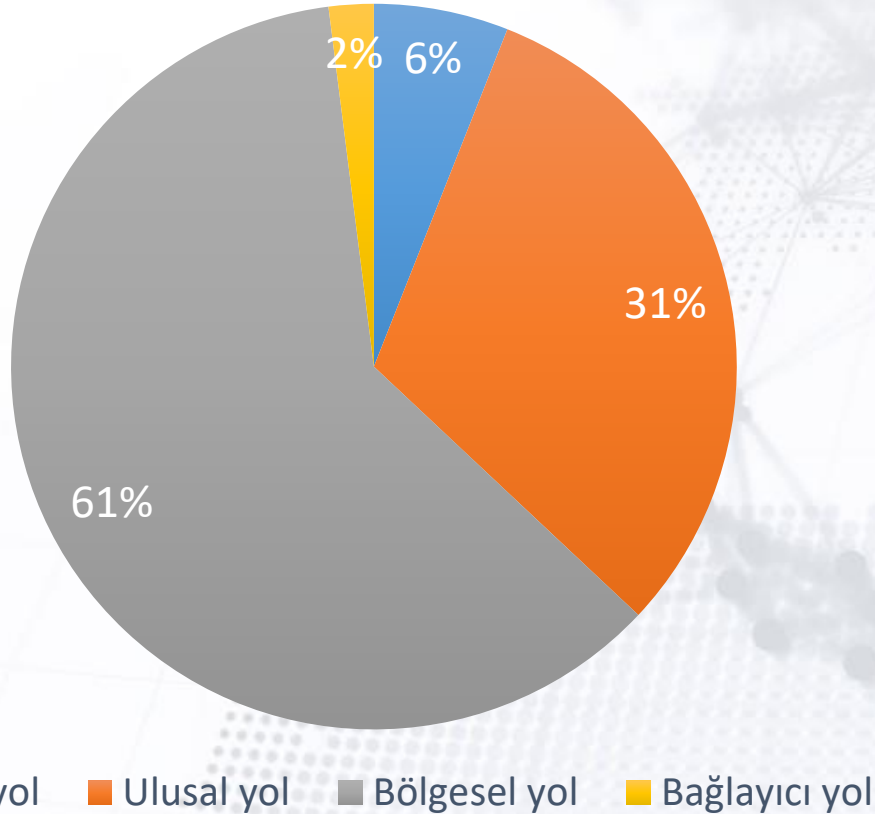
- Havayolları
  - Uluslararası havaalanı sayısı: 1
  - Heliport sayısı: 2
- Demiryolları: 437 km (2020)
- Karayolları:
  - Toplam: 2.434 km (2021)
    - Asfalt: 1.921 km (2015)
    - Asfaltsız: 91 km (2015)
    - Ekspres yol: 78 km

YÜK TAŞIMA VE LOJİSTİK - Karayolları

Kosova karayollarının dağılımı (%)

Karayolları uzunluğu

	2021 (km)
Otoyol	137,20
Ulusal yol	753
Bölgesel yol	1495
Bağlayıcı yol	48,8
Toplam	2.434 km

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

YÜK TAŞIMA VE LOJİSTİK

Demiryolları

Yıl	Yolcu Sayısı (Bin)	Taşınan Mal Miktarı (Bin Ton)
2020	58,82	408,23
2021	60,36	553,00
2022	73,33	22,43

Havayolları

Yıl	Uçuş sayısı (geliş ve gidişler)	Yolcu sayısı	Uçuş başına yolcu sayısı (ort)
2020	4.236	1.102	269
2021	8.397	2.176	274
2022	9.950	2.866	305

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

MÜTEAHHİTLİK VE İNŞAAT HİZMETLERİ

MÜTEAHHİTLİK VE İNŞAAT HİZMETLERİ

- GSYH'daki payı (2022): % 8,5
- 2022 bütçesi: 704 milyon €
- 2023 bütçesi: 819 milyon €
- Gelecekte gerçekleştirilmesi beklenen projeler: otoyol, köprü, hizmet binası, karayolu, spor tesisleri, yol bakımı, belediyelerin çeşitli altyapı projeleri, hastane, klinik, okul, eğitim merkezleri inşası
- Konut inşaatları

MÜTEAHHİTLİK VE İNŞAAT HİZMETLERİ

- İhaleler:

- Kosova Çevre, Alan Planlama ve Altyapı Bakanlığı: <http://www.mit-ks.net/en/tenders>
- Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD): <https://www.ebrd.com/work-with-us/project-finance/project-summary-documents.html?1=1&filterCountry=Kosovo>
  - Bölgesel yol projelerinin yapı denetimlerinin yapılması.
  - Gilan'daki N25.2 bağlantı yolu ve Ferizaj şehri bağlantı yolunun iyileştirilmesi.
  - Kllokot'tan Gilan'a kadar uzanan N25.3 yolunun rehabilitasyonu çalışması.
  - Prizren R 107 bağlantı yolunun genişletilmesi.
  - Ferizaj N2 yolunun genişletilmesi.

MÜTEAHHİTLİK VE İNŞAAT HİZMETLERİ

- Kosova Hükümetinin de uzun dönem planları arasında yer alan bazı projeler:
  - Prishtine – Mitrovica ile Kijev – Zahaq şehirleri arası yollarının genişletilmesi çalışmaları.
  - Duhel-Shtime-Ferizaj yollarının Priştine – Üsküp otoyoluna bağlantı çalışmalarının yapılması.
  - Deçan – Plave, Prizren – Tetove ve Gilan – Kumanova sınır yollarının inşasının gerçekleştirilmesi.
  - Kosova – Arnavutluk ile Priştine – Adem Jashari Uluslararası Havalimanı demiryolu güzergahı inşası için ön çalışmaların tamamlanması planlanmaktadır.

MÜTEAHHİTLİK VE İNŞAAT HİZMETLERİ

Riskler

- Kosova'nın uluslararası statüsünden kaynaklı siyasi risk
- Kalifiye işgücü ve tecrübeli teknik eleman temininde sorunlar
- Bürokrasi
- AB üyesi ülkeler ve ABD ile rekabet

Avantajlar

- Yerel ve uluslararası firmalarla işbirliği imkanları
- Tarihi ve kültürel yakınlığımız

İş Fırsatları

- Konut talebi
- Altyapı projeleri
- 2030 Akdeniz Oyunları
- AB ve Dünya Bankası destekleri

BİLİŞİM SEKTÖRÜ

BİT'nin GSYH'deki Payı

(Bin €)	2020	2021	2022*
Bilgi ve iletişim	134.577	150.124	175.173
Toplam GSYH	6.771.601	7.957.876	8.954.869
Toplam GSYH'deki payı	% 2,0	% 1,8	% 1,9

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

BİLİŞİM SEKTÖRÜ

BİT Sektörünün Dış Ticaret Verileri

	2020	2021	2022	2023 (2. Çeyrek)
Hizmet İhracatı (Bin €)	994.875	1.905.797	2.502.591	1.089.487
İletişim, bilgisayar ve bilgi hizmetleri ihracatı (Bin €)	71.742	98.766	210.100	132.948
BİT'in Hizmet İhracatındaki payı (%)	7,2	5,1	8,3	12,2
Hizmet İthalatı (Bin €)	603.281	871.133	1.127.489	536.277
İletişim, bilgisayar ve bilgi hizmetleri (Bin €)	36.345	47.951	78.310	44.204
Toplam Hizmet İthalatındaki payı (%)	6,0	5,5	6,9	8,2

BİLİŞİM SEKTÖRÜ

Ükelere Göre Bilişim Sektörü Dış Ticareti, 2020

İhracat

	Ülke	Tutar (Milyon €)
1	İsviçre	15,3
2	Almanya	12,6
3	A.B.D.	8,1
4	Arnavutluk	7,3
5	Birleşik Krallık	3,4
6	İrlanda	3,2
7	Karadağ	2,2
8	Fransa	1,9
9	Belçika	1,8
10	Macaristan	1,7
	Toplam	57,5

İthalat

	Ülke	Tutar (Milyon €)
1	Arnavutluk	8,7
2	Birleşik Krallık	2,7
3	Kuzey Makedonya	2,5
4	Karadağ	2,3
5	Almanya	2,1
6	Fransa	1,1
7	A.B.D.	0,9
8	Hollanda	0,8
9	İsviçre	0,7
10	Belçika	0,6
	Toplam	22,4

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

BİLİŞİM SEKTÖRÜ

BİT Sektörüne Yönelik Etkinlik ve Programlar

KOSICT

KosICT Technology Festival
12th Edition, October 13-14, 2023
Prishtina, Kosova

DAKUTECH

05 AUG, 2023
MAIN CONFERENCE
HALL, ITP PRIZREN

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

BİLİŞİM SEKTÖRÜ

BİT Sektörüne Yönelik Etkinlik ve Programlar

Erasmus for Young
Entrepreneurs

An initiative of the
European Union

ANNOUNCEMENT

STIKK
ASSOCIATION OF ASSOCIATION

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

BİLİŞİM SEKTÖRÜ

İlgili Dernek ve Kuruluşlar

**INNOVATION
CENTRE
KOSOVO**

TURİZM SEKTÖRÜ

- Otelcilik ve Restoran Sektörü'nün GSYİH içindeki payı % 2.0
- Turizm kapasitesi
  - Toplam oda sayısı 7.551, yatak sayısı 11.811
- Toplam ziyaretçi sayısı: yerli 162.879, yabancı 297.588
- Turist çeken şehirler: Priştine, Prizren, İpek
- Diasporanın dönemsel ziyaretleri
- Etkinlik ve festivaller: Dokufest, Sunny Hill Festival, PriFilm Fest, Anibar Animation Festival, Prishtina Jazz Festival, vb.
- 2022 yılında Kosova'ya gelen Türk sayısı: **17.638**
- 2022 yılında Türkiye'ye gelen Kosovalı sayısı: **193.823**

SAĞLIK SEKTÖRÜ

- Toplam sağlık kurumu sayısı (2021): 1.852 (29 hastane, 116 poliklinik)
- Sağlık sektörü çalışan Sayısı (2021): 13.448
2.776 Uzman Hekim, 7.707 Hemşire, 2.232 destek personeli
- Üniversite hastanesi hasta sayısı (2021): 90.595
- Bölge hastaneleri hasta sayısı (2021): 73.253

T.C. TİCARET
BAKANLIğI

TEŐEKKÜRLER

Priştine Ticaret Müşavirliği

pristina@ticaret.gov.tr

Tel: +383 38 554 699

IP: + 90 312 204 8085